

УДК 334.72:658.1(477)

Карпова Т.С., к.е.н., старший викладач кафедри «Фінанси і банківська справа» Донецького національного університету

Позднякова О.В., студент Донецького національного університету

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано значення фінансової діяльності в процесі здійснення суб'єктами господарювання підприємницької діяльності, її основні завдання. Досліджено стан підприємництва на сучасному етапі та визначено основні тенденції його розвитку в Україні. На основі проведеного аналізу виявлено основні проблеми та фактори, що впливають на розвиток сучасних підприємств. Виділено чинники, які негативно впливають на фінансову діяльність суб'єктів господарювання та гальмують розвиток підприємництва. Запропоновано основні напрями управління фінансовою діяльністю, яких мають дотримуватися суб'єкти підприємництва з метою забезпечення своєї конкурентоспроможності та рентабельності. Визначено роль та місце фінансового механізму у розвитку підприємництва та охарактеризовано його основні складові елементи. Запропоновано головні напрями вдосконалення управління та реалізації фінансового механізму для підвищення ефективності діяльності суб'єктів підприємництва. Зроблено висновки щодо необхідності та доцільності постійного моніторингу фінансової діяльності підприємств та підвищення ролі підприємництва в Україні, адже саме підприємництво є основною рушійною силою розвитку національної економіки.

Ключові слова: підприємництво, суб'єкти підприємництва, суб'єкти господарювання, управління, фінансова діяльність, фінансова робота, фінансовий механізм.

Табл. 2, рис. 1, літ. 22.

Карпова Т.С.,

ПОЗДНЯКОВА Е.В. ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

В статье обосновано значение финансовой деятельности в процессе осуществления субъектами хозяйствования предпринимательской деятельности, ее основные задачи. Исследовано состояние предпринимательства на современном этапе и определены основные тенденции его развития в Украине. На основе проведенного анализа выявлены основные проблемы и факторы, влияющие на развитие современных предприятий. Выделены факторы, которые негативно влияют на финансовую деятельность субъектов хозяйствования и тормозят развитие предпринимательства. Предложены основные направления управления финансовой деятельностью, которых должны придерживаться субъекты предпринимательства с целью обеспечения своей конкурентоспособности и рентабельности. Определена роль и место финансового механизма в развитии предпринимательства и охарактеризованы его основные составляющие элементы. Предложено главные направления совершенствования управления и реализации финансового механизма для повышения эффективности деятельности субъектов предпринимательства. Сделаны выводы о необходимости и целесообразности постоянного мониторинга финансовой деятельности предприятий и роли предпринимательства в Украине, ведь именно предпринимательство является основной движущей силой развития национальной экономики.

Ключевые слова: предпринимательство, субъекты предпринимательства, субъекты хозяйствования, управление, финансовая деятельность, финансовая работа, финансовый механизм.

Karpova T.S.,

POZDNYAKOVA O.V. PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

In the article it is grounded the value of financial activity in the process of the realization the business entrepreneurial activity subjects, its basic tasks. It is investigated the condition of enterprise in the modern stage and certainly its basic progress trends in Ukraine. Based on the analysis it is found out the basic problems and factors, which influence on development the modern enterprises. It is selected factors, which negatively influence on financial activity the subjects of business and stop the development of enterprise. It is offered basic directions of management financial activity, which business entities must adhere to with the purpose of providing the competitiveness and profitability. It is determined role, place of financial mechanism in development the enterprise, and described its basic component elements. It is offered main directions of perfection the management and realization the financial mechanism for the increase of efficiency the subjects of business activity. It is done conclusions about the necessity and expedience of the permanent monitoring the financial activity of enterprises and increase the role of the enterprise in Ukraine, because the enterprise is basic

motive force of development the national economy.

Keywords: *enterprise, business entities, the subjects of business, management, financial activity, financial work, financial mechanism.*

Постановка проблеми. Становлення та розвиток ринкових відносин в Україні забезпечують економічний поступ суспільства. Процеси глобалізації світогосподарських зв'язків забезпечують уніфікацію та стандартизацію обліку операцій і видів діяльності щодо міжнародних стандартів. Тому фінансова діяльність суб'єктів підприємництва набуває особливої актуальності. Саме фінанси підприємств є основою фінансової системи, тому що впливають на фінансове становище країни в цілому. Ефективність діяльності кожного підприємства багато в чому залежить від повної та своєчасної мобілізації фінансових ресурсів та їх оптимального використання для забезпечення процесу розширеного виробництва і збільшення виробничих фондів. За цих умов необхідно сучасне, адекватне ринковій економіці управління фінансовою діяльністю суб'єктів підприємництва. Саме фінансова діяльність займає важливе місце в організації управління на підприємствах. Від неї багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами підприємництва. Проте в сучасних умовах необхідно шукати найбільш ефективні шляхи вдосконалення управління фінансовою діяльністю вітчизняних суб'єктів підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження підприємництва зробили відомі західні економісти А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, А. Маршалл та інші. Особливе місце в розробці теорії підприємництва посідають праці австро-американського економіста і соціолога Йозефа Шумпетера [1]. Серед сучасних зарубіжних дослідників підприємництва необхідно відзначити П. Друкера, який розглядав підприємницьку діяльність у контексті інноваційної діяльності, яка пов'язана з ризиком в умовах сучасного ринку [2]. Серед українських вчених слід виділити І. Ткаченко [3], О. Терещенко [4], А. Поддєрьогіна [5], І. Гойя [6] та інших.

Виділення невирішеної проблеми. При всій цінності наукового внеску, зробленого різними вченими, на сьогодні існує низка нерозв'язаних проблем теоретичного та методологічного характеру, пов'язаних із виявленням принципів і чинників стійкого функціонування й розвитку суб'єктів підприємництва, зокрема управління фінансовою діяльністю підприємств; відсутністю єдиної концепції, що комплексно пов'язує різні види й чинники фінансового механізму забезпечення розвитку підприємств. Тому необхідно запропонувати заходи щодо покращення фінансового стану суб'єктів підприємництва та активізації їх фінансової діяльності.

Метою наукової статті є розгляд сучасного стану розвитку підприємництва в Україні, аналіз актуальних проблем фінансової діяльності суб'єктів підприємництва, а також пропозиція ефективного фінансового механізму, реалізація якого буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності, стабільності та прибутковості діяльності суб'єктів господарювання.

Результати дослідження. Фінансова діяльність – це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного та соціального розвитку. Фінансова діяльність зумовлює зміни як обсягу, так і складу власного та залученого капіталів підприємства. Фінансова діяльність підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань, як:

- забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутків і рентабельності підприємства;
- забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами (постачальниками, підрядниками, банками, страховими та інвестиційними компаніями тощо), бюджетом і цільовими фондами;
- фінансове забезпечення виробничого і соціального розвитку підприємства;
- контроль за ефективним розподілом і цільовим використанням фінансових ресурсів [3].

У нормативних актах, науково-практичній літературі, в контексті фінансово-господарської діяльності підприємств, їх фінансової звітності оперують дефініціями «фінансова діяльність», «інвестиційна діяльність» та «операційна діяльність» суб'єктів господарювання. З метою чіткого розмежування зазначених понять розглянемо економічний зміст кожного з них.

Згідно з П(С)БО, інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів [7]. Отже, ця діяльність пов'язана з ефективним вкладенням залученого капіталу. Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу, а також інші види діяльності, які не підпадають під категорію інвестиційної чи фінансової діяльності [4].

Успішна інвестиційна та операційна підприємницька діяльність можлива лише за наявності надійного фінансового фундаменту, тобто достатнього обсягу капіталу. Мобілізація підприємством необхідних для виконання поставлених перед ним планових завдань фінансових ресурсів називається фінансуванням. З іншого боку, система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей називається фінансовою діяльністю. Згідно з П(С)БО, фінансова діяльність – діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу підприємства (який не є результатом операційної діяльності) [7]. Отже, основний зміст фінансової діяльності (у вузькому розумінні) полягає у фінансуванні підприємства.

Можна стверджувати, що фінансова діяльність (фінансування) має вирішальний вплив на процеси генерування вартості підприємства. Так оптимізація структури капіталу (оптимізація фінансування) веде до зменшення витрат на його залучення і створює фінансову базу для успішної операційної та інвестиційної діяльності. У теорії та практиці досить часто зміст фінансової діяльності трактується ширше, ніж фінансування. У широкому значенні під фінансовою діяльністю розуміють усі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням (збільшенням вартості) та поверненням. Інакше кажучи, фінансова діяльність (у широкому розумінні) включає весь комплекс функціональних завдань, здійснюваних фінансовими службами підприємства і пов'язаних із фінансуванням, інвестиційною діяльністю та фінансовим забезпеченням (обслуговуванням) операційної діяльності суб'єкта господарювання [4].

Фінансова діяльність – це система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей, тобто це та практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення його результатів [5].

В Україні існує ціла низка проблем щодо розвитку підприємництва, а необхідність їх вирішення є актуальним завданням науковців, підприємців, органів державної влади та управління. Гострота дослідження проблеми полягає в тому, що економічні перетворення, які відбуваються у вітчизняній економіці, викликають необхідність розвитку підприємництва в Україні як основи економічної стабільності та підвищення добробуту громадян, проте існують значні перешкоди соціально-економічного, соціально-політичного та іншого характеру, що супроводжують розвиток форм підприємницької активності, наявність яких засвідчує кризовий стан підприємництва в Україні.

Основними тенденціями розвитку підприємництва в Україні є:

- зрощення капіталу вітчизняних і зарубіжних підприємств;
- територіальне розповсюдження підприємництва;
- зростання кількості юридичних осіб та індивідуальних підприємців;
- інтенсивний розвиток комерційного підприємництва при незначному розвитку виробничого підприємництва;
- розширення сфери послуг (юридичних, страхових, транспортних, туристичних, охоронних та ін.).

У порівнянні з розвинутими країнами рівень підприємницької діяльності в Україні є недостатнім та потребує суттєвої активізації. Потенціал підприємництва не може реалізуватися повною мірою через несприятливе економічне та правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності. Про це свідчать результати впливових міжнародних досліджень Світового банку «Ведення бізнесу – 2015» [8]. Так, у 2012 році місце України у загальносвітовому рейтингу легкості ведення бізнесу підвищилося одразу на 15 позицій – Україна перемістилася із 152 на 137 місце. Минулого року Україна покращила свою позицію на 25 сходинок, посівши 112 місце. За простотою ведення бізнесу у 2015 році Україна посіла 96-е місце зі 189 країн світу, покращивши свій результат на 16 пунктів.

Основні обмеження, що погіршують підприємницький клімат та негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності в Україні наступні [6]:

- стійка тенденція до збереження високих витрат часу на проходження офіційних процедур для започаткування власного бізнесу в Україні (отримання дозволів, ліцензій, проходження перевірок);
- зростання грошових витрат підприємців на проходження дозвільних процедур;
- збереження значних обсягів витрат, пов'язаних із ліквідацією підприємств;
- зростання часових і грошових витрат підприємців на реєстрацію власності в Україні;
- збереження незадовільних показників в оподаткуванні. Кількість виплат і витраченого часу на сплату податків є надмірними та негативно впливають на підприємницький клімат в Україні.

Одним із основних факторів, що гальмують процес розвитку суб'єктів підприємництва, є недостатність у них коштів для розвитку власної справи та високі відсоткові ставки за користування банківськими кредитами. Не результативними виявилися регіональні програми підтримки малого бізнесу. Не відповідає сучасним вимогам також інфраструктура, яка характеризується нерівномірним розташуванням, та функції якої зводяться до обслуговування підприємницької діяльності. В умовах

фінансово-економічної кризи в Україні відзначається значне погіршення показників розвитку бізнесу. До факторів негативного впливу на їх динаміку належать скорочення споживчого попиту, загострення проблем у банківській сфері, погіршення умов кредитування реального сектору економіки, обмеження державних інвестицій та фінансової підтримки бізнесу, зменшення зарубіжного інвестування у розвиток приватного сектору та ін.

Невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий і середній бізнес. Частка малих підприємств в Україні, за офіційними даними Державного комітету статистики, складає 93,7 % від загальної кількості усіх підприємств [9]. Як розвивався малий бізнес в Україні впродовж 2010 – 2013 рр. свідчать дані в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники діяльності малих підприємств в Україні за 2010 – 2013 рр. [10]

Показник	Роки			
	2010	2011	2012	2013
Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	78	77	76	82
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2164,6	2091,5	2051,3	2010,7
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2043,7	2011,8	1951,6	1891,8
Частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації, %	15,8	14,5	15,1	15,5

Наведені показники свідчать, що кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення за період 2010 – 2011 рр. зменшилась від 78 до 76 одиниць, але у 2013 р. відбувся їх зріст до 82 одиниць. Показники кількості зайнятих працівників та кількості найманих працівників у розглянутому періоді мають негативну тенденцію. Частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації у 2011 р. знизилася на 1,3% у порівнянні з 2010 р., але у 2012 – 2013 рр. спостерігається зріст даного показника, і він склав 15,5%.

В рамках управління фінансовою діяльністю фінансова робота на підприємстві здійснюється за такими основними напрямками [5]:

- фінансове прогнозування та планування;
- аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності;
- оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

Фінансове планування на підприємстві забезпечує його господарську діяльність фінансовими ресурсами, вирішує існуючі фінансові суперечності у фінансових відносинах, здійснює контроль за дотриманням фінансової дисципліни, націлене на подальший розвиток підприємства, досягнення його стратегічних цілей.

У сучасних умовах існує низка проблем, пов'язаних із організацією фінансового планування на українських підприємствах, які можна згрупувати за ступенем важливості [11]:

- нереальність фінансових планів;
- оперативність складання планів;
- непрозорість планів для керівництва;
- відрив довгострокових планів від короткострокових;
- реалізація планів;
- комплексність.

Найважливішим елементом забезпечення фінансової стійкості підприємства у короткостроковому періоді є його система бюджетування. Бюджетування на підприємстві відображує основний зміст сучасної технології фінансового планування. Воно забезпечує можливість в єдиному інформаційному форматі розробляти і контролювати виконання плану, оперативно оцінювати відхилення фактичних показників від планових. Цей процес оперативного прийняття управлінських рішень і коригування поточних дій виражає основну вимогу до ефективності системи управління фінансами у динамічному економічному середовищі [12].

Роль бюджетування в діяльності вітчизняних підприємств полягає перш за все у визначенні: як, де і коли необхідно використовувати ресурси, щоб забезпечити зростання ефективності діяльності підприємства. Не існує критерію, який би був спроможний оцінити, чи спрямований розроблений бюджет на прибуткову та ефективну діяльність підприємства.

Слід відзначити, що впровадження бюджетування на українських підприємствах практично завжди зіштовхується з методичними та організаційними проблемами. Процес впровадження системи бюджетування може тривати місяцями і навіть роками. Крім тимчасових витрат він вимагає наявності

висококваліфікованих фахівців в області бюджетування та комп'ютерних технологій, без яких цей процес здійснити неможливо. Українські підприємства, як правило, залучають фахівців консалтингових фірм, адже це обходиться їм дешевше та надійніше.

Важливою проблемою фінансового планування є забезпечення обґрунтованості та реальності фінансового плану. Це залежить значною мірою від достовірності даних щодо збуту, дебіторської заборгованості та строків її погашення, потреб у фінансуванні, налагодженої роботи підрозділів, задіяних у складанні фінансового плану та оперативності його розробки.

У сучасних умовах управління функціонуванням підприємств підвищується необхідність використання різних форм контрольно-ревізійної роботи. За допомогою фінансового контролю забезпечується своєчасність внесення коректив у планування та прогнозування діяльності підприємств, отримання інформації про їх реальний фінансовий стан, виявлення порушень чинного законодавства та відхилень від установлених правил та нормативів. Ефективний фінансовий контроль діяльності підприємств сприяє підвищенню якості виконання планів економічного та соціального розвитку, раціональному використанню трудових і фінансових ресурсів, дотриманню норм чинного законодавства, зниженню витрат на підприємствах [13].

Якщо оцінювати стан внутрішнього фінансового контролю на підприємствах України, то він незадовільний. Найчастіше мають місце наступні порушення:

- зловживання службовим становищем (не оприбуткування та привласнення грошей; надлишкове списання грошей по касі; привласнення основних засобів, що обліковуються на балансі підприємства та ін.);
- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не вникаючи в їх зміст, інвентаризація проводиться лише на папері, закупівлі проводяться не там, де вигідно підприємству, а там, де відповідальна за це посадова особа отримує особисту вигоду та ін.);
- неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності [14].

Основною причиною виникнення всіх проблем є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети та завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення. Ці порушення повинні виявлятися на рівні внутрішнього контролю, а зараз вони виявляються на рівні державного контролю. Це зумовлено не тільки поганою організацією внутрішнього контролю на підприємствах, а і наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень. Однією з вагомих перешкод на шляху розвитку вітчизняного підприємництва є недосконалість чинної податкової системи, надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності, які зумовлюють зростання обсягів реалізованої продукції, прихованої від оподаткування, невпевненість підприємців у стабільності умов ведення комерційної діяльності. Негативно впливають на розвиток підприємництва складні та довготривалі після реєстраційні процедури суб'єктів підприємництва, надмірне втручання органів державної влади та управління в їхню діяльність [15].

Вирішення зазначених проблем дозволить вдосконалити підприємницьку діяльність в Україні та забезпечити стабільний її розвиток. Адже підприємство робить ринкову економіку більш гнучкою, мобілізує фінансові та виробничі ресурси населення, є суттєвим фактором структурної перебудови і забезпечення прориву науково-технічного прогресу, а також вирішує проблему зайнятості та інші соціальні проблеми ринкового господарства.

Комплексний аналіз та оцінка ефективності фінансової діяльності підприємств проводиться, як правило, в сім основних етапів (табл. 2).

Таблиця 2

Етапи оцінки ефективності фінансової діяльності підприємств [16]

Етап	Характеристика
<i>I етап</i>	Приймається рішення про доцільність аналізу та оцінки фінансової звітності і перевіряється її готовність до аналізу. Визначення доцільності аналізу проводиться шляхом ознайомлення з аудиторськими висновками.
<i>II етап</i>	Відбувається ознайомлення із пояснювальною запискою до балансу. Це необхідно для того, щоб оцінити умови функціонування підприємства в даному звітному періоді та врахувати при аналізі чинники, вплив яких спричинив зміни в майновому і фінансовому становищі підприємства і які знайшли своє відображення в пояснювальній записці.
<i>III етап</i>	Збирається для аналізу та оцінки фінансової діяльності підприємств необхідна інформація та перевіряється її точність.
<i>IV етап</i>	Здійснюється порівняння фактичних результатів господарювання з прогнозованими показниками звітного року, фактичними даними попередніх років.

<i>V etan</i>	Виконується факторний аналіз.
<i>VI etan</i>	Виявляються невикористані резерви підвищення ефективності виробництва.
<i>VII etan</i>	Проводиться оцінка результатів господарської діяльності та фінансового становища суб'єкта господарювання.

Фінансовий механізм підприємства включає систему фінансових методів (фінансове прогнозування, планування, фінансові показники і коефіцієнти, нормативи, ліміти, резерви, система розрахунків, кредитування, інвестування, оподаткування, страхування, стимулювання тощо) та фінансових важелів (дохід, прибуток, ціна, норма амортизації, ставка податку, ставка дисконту, відсоткова ставка тощо) [13].

В основу забезпечення ефективного розвитку підприємства, збалансованості його інтересів і стратегічної спрямованості в процесі реалізації управління покладено складний фінансовий механізм функціонування суб'єктів господарювання. Визначення основних складових фінансового механізму діяльності підприємств належить до найбільш важливих і актуальних на сьогодні проблем, оскільки неврахування чинних положень і принципів їх реалізації, змін нестабільного внутрішнього та зовнішнього середовища може призвести до неплатоспроможності підприємства, руйнування стратегічного потенціалу та загрози його фінансовій безпеці [17]. Базовими елементами механізму виступають різні інструменти, методи, а також види стимулювання розвитку підприємництва: економічні, соціально-психологічні, організаційні, які, з одного боку, повинні стимулювати діяльність підприємств незалежно від форми власності на задоволення потреб суспільства, а з іншого – служити мотиватором для розкриття внутрішніх можливостей цих підприємств. При цьому успіх роботи всього механізму досягається ефективністю та злагодженістю роботи кожної його складової. Дія даного механізму стимулювання підприємництва має бути спрямована на створення таких умов господарювання, при яких підприємства різних видів економічної діяльності були б зацікавлені в підвищенні своєї конкурентоспроможності, завоюванні додаткових сегментів ринку, раціональному використанні наявних ресурсів, вдосконаленні виробництва, поліпшенні якості продукції [18].

За допомогою конкретних фінансових форм і методів здійснюються розподільні та перерозподільні відносини, утворюються доходи суб'єктів економічної діяльності та відповідні фонди грошових коштів. При цьому функціонування фінансового механізму ґрунтується на організаційно-правових положеннях та фінансовій інформації, які забезпечують практичне використання фінансів для досягнення визначених цілей і завдань [19]. До складу фінансового механізму входять такі основні елементи (рис. 1):

- фінансові методи;
- фінансові важелі;
- фінансові інструменти;
- нормативно-правове, інформаційне та організаційне забезпечення.

Враховуючи вплив основних фінансових методів, важелів та інструментів можна охарактеризувати основні напрями вдосконалення фінансового механізму. Останні базуються на удосконаленні форм і методів організації фінансово-економічної діяльності, налагодженні ефективних внутрішніх та зовнішніх фінансових взаємовідносин підприємства із постачальниками ресурсів, клієнтами, іншими учасниками ринкового середовища. В сучасних нестабільних економічних умовах розвиток фінансових відносин відбувається при залученні кредитних ресурсів та знаходженні інших джерел фінансування, їх диверсифікації, впровадженні системи бюджетування, удосконаленні автоматизованої системи контролю за рухом коштів та виконанні оперативного плану надходження коштів, їх раціонального використання тощо [20].

Водночас важливим є формування і стратегічних задач розвитку фінансово-економічної діяльності підприємств, що базуються на проведенні фінансової діагностики, врахуванні загроз фінансовій безпеці підприємства, протиріч розвитку та доцільних напрямів їх подолання, обґрунтування програми і комплексу заходів із підвищення фінансової безпеки, удосконаленні методів і форм досягнення стратегічної мети, обліково-фінансової та амортизаційної політики, впровадження фінансового контролінгу та гнучкого ціноутворення, оцінці ходу виконання фінансової стратегії та внесення коректив в відповідності до змін зовнішнього середовища.

Можна констатувати, що основами фінансового механізму стійкого розвитку підприємства є:

- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів у майбутньому періоді. Це завдання реалізується шляхом визначення загальної потреби у фінансових ресурсах підприємства на майбутній період, максимізації обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, визначення доцільності формування фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел, управління залученням позикових фінансових коштів, оптимізації структури джерел формування ресурсного фінансового потенціалу;

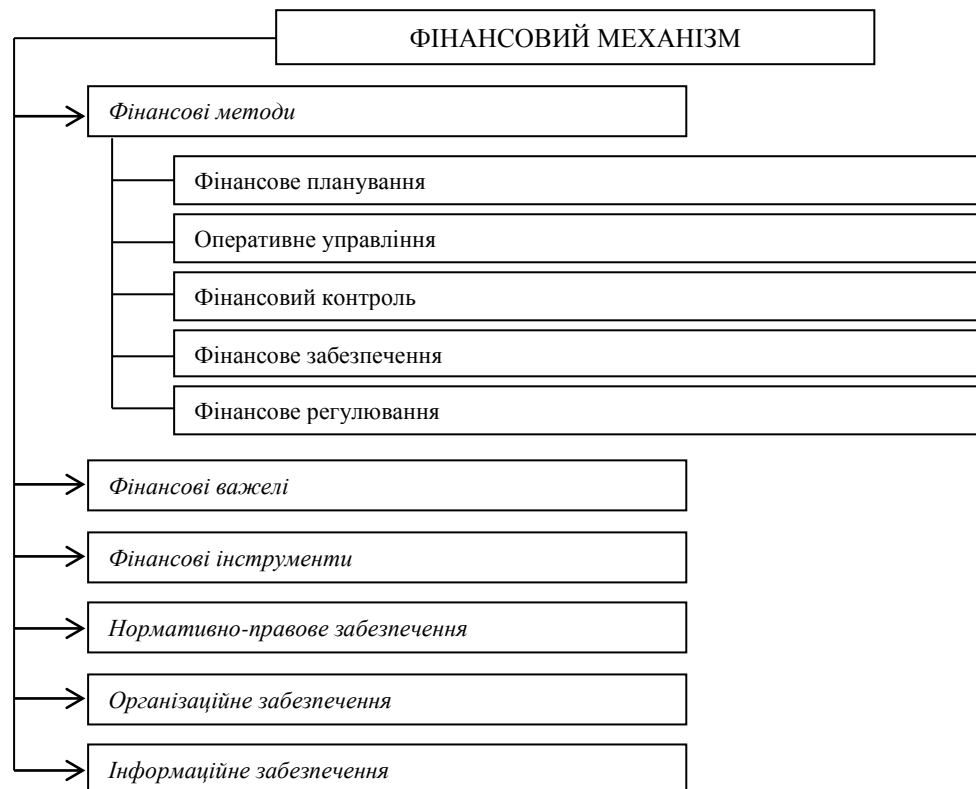

Рис. 1. Склад фінансового механізму

Можна констатувати, що основами фінансового механізму стійкого розвитку підприємства є:

- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів у майбутньому періоді. Це завдання реалізується шляхом визначення загальної потреби у фінансових ресурсах підприємства на майбутній період, максимізації обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, визначення доцільності формування фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел, управління залученням позикових фінансових коштів, оптимізації структури джерел формування ресурсного фінансового потенціалу;

- забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів для виробничого й соціального розвитку підприємства, виплати необхідного рівня доходів на інвестований капітал власникам підприємства тощо;

- оптимізація грошового обігу. Це завдання вирішується шляхом ефективного управління грошовими потоками підприємства у процесі кругообігу його коштів, забезпеченням синхронізації обсягів отримання й витрат коштів у певні періоди, підтримкою необхідної ліквідності його оборотних активів;

- забезпечення максимізації фінансових результатів діяльності підприємства, яка досягається за рахунок ефективного управління активами, залучення у господарський оборот позикових фінансових ресурсів, вибору найбільш ефективних напрямів операційної та фінансової діяльності;

- забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику. Якщо рівень прибутку підприємства заданий або спланований заздалегідь, важливим завданням є зниження рівня фінансового ризику, що забезпечує одержання цього прибутку;

забезпечення постійної фінансової стійкості підприємства у процесі його розвитку, яка характеризується прийнятним рівнем ліквідності та платоспроможності, ділової активності й рентабельності підприємства на всіх етапах його розвитку та забезпечується формуванням оптимальної структури капіталу й активів, ефективними пропорціями в обсягах формування фінансових ресурсів за рахунок різних джерел, достатнім рівнем самофінансування інвестиційних потреб [21].

На сьогодні фінансовий механізм більшості підприємств є в кризовому стані, що знаходить прояв в значній нестачі коштів як для здійснення виробничої діяльності, так і для інвестицій. У зв'язку з цим, в даний момент першочерговим завданням для підприємств є зміцнення їх фінансів. Удосконалення

фінансового механізму управління оборотними коштами підприємства є одним із головних чинників підвищення економічної ефективності його розвитку. Стан та ефективність використання оборотних коштів – одна з головних умов успішної діяльності підприємства. Отже, виникає об'єктивна необхідність його вдосконалення і розробки основних етапів.

Перший етап процесу модернізації фінансового механізму спрямований на встановлення зв'язку між організаційною структурою та фінансовими ресурсами. Він полягає у прийнятті рішення про розподіл фінансових ресурсів та зосередженні їх на конкретних напрямках діяльності підприємства. Необхідною умовою для прийняття подібних рішень підрозділами підприємств є проведення економічного аналізу та встановлення залежності від передбачуваного попиту на вироблену продукцію. На наступному етапі приймається рішення ув'язки проблеми з необхідним обсягом фінансових коштів та іншими видами ресурсів. Результатом цього етапу є розробка бізнес-плану [22].

Поряд з основами вдосконалення фінансового механізму суб'єкта господарювання необхідно визначити також конкретні напрями вдосконалення фінансової роботи:

- системний і постійний аналіз фінансової діяльності;
- організація оборотних коштів із метою оптимізації фінансового стану;
- оптимізація витрат підприємства на основі поділу їх на постійні та змінні;
- аналіз взаємодії та взаємозв'язку: «витрати-виручка-прибуток»;
- оптимізація розподілу прибутку та вибір найбільш ефективної дивідендної політики;
- більш широке впровадження комерційного кредиту і вексельного обігу;
- використання лізингових відносин;
- оптимізація структури вартості майна підприємства та джерел його формування;
- розробка та реалізація фінансової стратегії підприємства.

Висновки та пропозиції. Таким чином, з метою ефективного функціонування фінансового механізму діяльності суб'єкта господарювання як системи, необхідно чітко визначити перелік його елементів, а також чітко визначити їх галузеві особливості. Це дозволить виявити найбільш дієві інструменти для досягнення цілей фінансової політики з метою забезпечення безперебійної та ефективної діяльності суб'єкта підприємництва.

Всебічно враховуючи фінансові можливості підприємств, об'єктивно оцінюючи характер внутрішніх та зовнішніх факторів, фінансовий механізм забезпечує відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, які склалися на ринку товарів і фінансовому ринку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. / З. С. Варналій – 4-те вид., стер. – К.: Т-во "Знання". – КОО. – 2008. – 302 с.
2. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі : Новаторство і підприємництво : пер. с англ. / П. Друкер. – [б. м.] "Україна". – 1994. – 319 с.
3. Ткаченко І. П. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» (частина 1) / І. П. Ткаченко. – Дніпродзержинськ: ДДТУ. – 2013. – 129 с.
4. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ. – 2003. – 554 с.
5. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін // – К.: КНЕУ. – 2001. – 460с.
6. Гой І. В. Підприємництво [текст]: навч. посіб. / І. В. Гой, Т.П. Смелянська. – К.: «Центр учбової літератури». – 2013. – 368 с.
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
8. Україна ввійшла до першої сотні рейтингу Doing Business [Електронний ресурс]: BBC Україна. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/10/141029_doing_business_ukraine_az
9. Лук'янчикова О. А. Аналіз проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні / О. А. Лук'янчикова, Л. І. Федоришина // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2013. – №10 (3). – С. 440 – 445.
10. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Кірсанова Т. О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т. О. Кірсанова, Н. А. Дьяченко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2011. – №4. – С. 48 – 57.

12. Малік Л. В. Проблеми фінансового планування та бюджетування / Л. В. Малік, К. І. Павлова // Наукові конференції. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malik-lv-pavlova-ki-problemi-finansovogo-planuvannya-ta-byudzhetuvannya/>
13. Непран І. В. Підвищення ефективності фінансового контролю на підприємствах в Україні / І. В. Непран // Управління розвитком. – 2014. – №2 (165). – С. 5 – 7.
14. Ярова Ю. Ю. Сутність внутрішнього контролю на підприємствах України / Ю. Ю. Ярова, Л. Б. Ліщинська // Економічні науки. Економіка підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73977.doc.htm
15. Труніна І. М. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні / І. М. Труніна // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – 2012. – №2 (42). – С. 41 – 59.
16. Шаповал В. М. Економіка підприємства: Уведення в спеціальність: Навчальний посібник. / В. М. Шаповал, Р. Н. Аврамчук, О. В. Ткаченко – К.: Центр навчальної літератури. – 2003. – 288с.
17. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / Н. А. Дехтяр, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль. – Суми Університетська книга. – 2011. – 182 с.
18. Мацьків В. В. Фінансовий механізм забезпечення розвитку підприємств / В. В. Мацьків // Інноваційна економіка. – 2013. – №11. – С. 194 – 199.
19. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики [Електронний ресурс]: Конспект лекцій на тему «Фінанси». – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12800528/finansii/finansoviy_mehanizm_yogo_rol_realizatsiyi_finansovoyi_politiki
20. Богомолова Н. І. Фінансові важелі в системі формування показників діяльності підприємства / Н. І. Богомолова // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. – 2014. – №27. – С. 277 – 281.
21. Єленьких С. Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства / С. Я. Єленьких // Економіка промисловості. – 2013. – №3 (63). – С. 105 – 112.
22. Мацьків В. В. Фінансовий механізм забезпечення розвитку підприємств / В. В. Мацьків // Інноваційна економіка. – 2013. – №11. – С. 194 – 199.